

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

* BEZINNING

door *Paul van Geest*

De auteur is hoogleraar kerkgeschiedenis aan Tilburg University, bijzonder hoogleraar Augustijnse studies aan de Vrije Universiteit Amsterdam, en lid van de redactie van *Christen Democratische Verkenningen*.

In zijn *Staat* (Πολιτεία, Politeia) laat Plato ongeveer vier eeuwen voor Christus zijn leermeester Socrates met anderen dialogeren over onder meer de rechtvaardigheid, de filosofie en de onsterfelijkheid van de ziel. De eerste vijf boeken handelen over de ideale samenleving, en Plato tracht meteen al in het begin in dit kader tot een goede omschrijving van rechtvaardigheid te komen. Augustinus had het niet van vreemden toen hij in zijn *Stad Gods* een staat zonder rechtvaardigheid een roversbende noemde. In de staat vormen de mensen die zich laten leiden door hun emoties (voortkomend uit het begerende zielsdeel) de laagste klasse in de samenleving. Degenen bij wie de passie (voortkomend uit het strevende zielsdeel) het mens-zijn bepaalde, zag hij als middenklassen. In de hoogste klasse, waartoe de bestuurders behoorden, lieten de leden zich leiden door de rede, die voortkwam uit het kennende zielsdeel. Zij brachten dankzij hun *ratio* de orde en het evenwicht in de staat: een toestand die hij als rechtvaardigheid omschreef.

Democratisch is Plato's staatsopvatting dus niet bepaald te noemen. Hij veronderstelt ongelijkheid en standen, waarvan de laagste (de strevendenden) zich vooral door matigheid zou moeten laten leiden, en de middenklasse door dapperheid, omdat zij de laagste klasse moet beschermen en de hoogste moet ondersteunen. De hoogste klasse wordt gekenmerkt door wijsheid.

Behalve een opmaat tot een staatsinrichting behelst Plato's *Staat* voor bestuurders in het heden een confronterende spiegel. Het is de meeste bestuurders bekend dat zij zich bij het maken van keuzes die repercussies hebben op de samenleving niet alleen laten leiden door de rede, die voortkomt uit het hoogste zielsdeel. De door de rede bepaalde besluiten zijn vervlochten met of worden soms bepaald door passie en emotie. Het kan zelfs zo zijn dat de rede alleen maar gebruikt wordt om de verantwoording van een beslissing adequaat gearticuleerd te krijgen, en dat de beslissing zelf evenwel haar wortels in de lagere zielsdelen heeft. Plato's *Staat* is als een spiegel, in elk geval voor die bestuurders die weten dat zij niet per definitie tot de hoogste klasse behoren.